

Prof. Sandro Bertelli

Paleografia e Diplomatica

2021-2022

Lezione_4

La scrittura in Italia nel sec. XI

nare l'aleggie sic mistieri ragione
isperiensa

Explicat herica aristotilis Amagistro
Caddo muolgare traslectum:

**del comiciamento de iustis q de leu
tu sicome lomaestro comicia xlv**

Presso che
lomaestro
ette messo
miscpto lo
libro dari
stotile che
altressi co
me fonda

mento di questo libro vuole eli segu
itare sua memoria sul insegniamena
dimoralites. p meillo rischiarare li
dici daristotile. secondo cio chellomo
troua p molti altri san. che decto
Anno come lomo amassa q agura
gie pui dibuone cose insieme. ditam
to cresce quello bene q de dimaggio
re ualua q cioe popa che tuere lar
te q tueto lobene q lope ciascuna uale
alcunbene. tra secondo chellopatio
ne sono diuise q uene cheibem fanno
diuisi. secondo cio che ciascuna cola
richiere losuo bene. cheappensato
assua fine. Et traqat. diuersi hem

bene. q de
gnore be
scie alpic
digiente. t
Et gia au
de cmo st
yhu xpo.
ferno de
dici. u me
ricia. Et l
le case. la
p sofruct
douamer
sia. Jo dico
rosi q mte
apriene a
mini q del
apriene a
golinator
epui orab
lidurisa t
ly **deleu**

Dalaut
mere a
unaltra a
tura. ma
bile part
ta. conof
do chel m

Esempio di
scrittura
beneventana
di tipo
Cassinese

sunt inueniant. Cum itaq; canones legeris qui subiecti sunt confu-
sionis errore sublato. et similia omni... scies. et singulis sua queq;
restituēs. **I**n canone primo concordant quattuor. **M**attheus **M**arcus
Lucas **I**ohis. In secundo tres. **M**attheus **M**arcus et **L**ucas. In tertio
tres. **M**attheus **L**ucas **I**ohis. In quarto tres. **M**attheus **M**arcus **I**ohis. In quinto
duo **M**attheus **L**ucas. In sexto duo **M**attheus **M**arcus. In septimo duo. **M**attheus **I**ohis.
In octavo duo. **L**ucas **M**arcus. In nono duo. **L**ucas **I**ohis. In decimo p̄p̄ria
unius cuiq; que n̄ habentur in aliis ediderunt. Singulis euangelis ab
uno incipient usq; ad fine librorū. Dispar numerus increuit. Hic nigro
colore p̄scriptus. sub se habet aliam ex minore numero discolorē. Qui
ad decem usq; p̄cedens. indicat prior numerus in quo sit canone requirendus.
Cum igitur ap̄to codice uerbi gr̄a illud siue illud capitulū scire uolueris.
cui canone sit statim ex subiecto numero doceberis. Et recurrens ad
p̄incipia in quib; canonū est distincta congeries. eodem statim canone
ex titulo frontis inuenito. illū que querelis numerū eiusdem euangeli q̄
et ipse ex inscriptione signatur inuenies. atq; euenio ceterorū titulis.
inspectis. quos numeros eregione habent ad notabis. Et cum scieris
recurres ad uolumina singularia. et sine mori reptis numeris quos ante
signaueris. reperies et loca in quib; uel eadem uel uicina dixerunt.

uenit sibi do- uirtute inuir-
mum. Et uirtu- tatem. Uidebā
nidum sibi ubi dō dōz in syon
ponat pullos uos. **D** Hē dō uirtutum
Altaria dñe uir- exaudi orationē
tutum. Rex m̄s meā. Aurib;
& dō meus. percipe dñi iacob.
Beati qui habitas **P**rotector n̄r aspice
in domotua. In dñ. Et respice in fa

Tav. 39

Esempio di carolina di
Bergamo

Initium sc̄i eūḡ
sc̄dm̄ marcum.
Rincipium euangl̄ii
ih̄u xp̄i filii d̄i. sic̄ scri-
ptū ē in ysaiā p̄ph̄a.
ecce mitto anḡl̄m̄ meū an-
te fac̄iē. q̄ p̄parabit uiam
tuam ante te. et reliq̄.
Bom̄ t̄ d̄ b̄i aūḡ ep̄i.
ene quē math̄s filiū
d̄i dicit in p̄ncipio sui
euangl̄ii. marcus dicit
filiū d̄i. q̄a un̄ idēq̄ xp̄s filiū
d̄i. et filius hoīs. Et apte
p̄m̄ euangl̄ia filiū d̄i hoīs.
sc̄d̄s filiū d̄i. Q̄a p̄fide hu-
manitatis ad cōgnitionem
diuinitatis ei uenit̄. Pul-
ch̄r̄ etiā math̄s p̄ sapiā re-
gū ac patriarcharū scriptus.
ex quorū semine xp̄s carnē
sumpserat. a filio hoīs incho-
auerat. Marcus uō ab in-
itio euangl̄icē p̄dicationis
inchoans. filiū d̄i uocauit.
qm̄ humane nat̄e ē uer-
tatē carnis assumere. Di-
uine potentie euangl̄m̄

stituer̄. Math̄s q̄dem ad nica-
natiuitate. marcus ab exordio
p̄dicationis cepit. Lucas a
natiuitate p̄cursoris. facun-
dior cet̄is. ioh̄s a uerbo pat̄s
p̄ncipiū sup̄sit. Euangl̄m̄
grece. Latine bonū nuntiū
d̄r. Nuntiāt enī requiem
post laborē. patriā post exi-
liū. et re uera q̄d nuntium
melius quā penitentiā agite.
Cū aut̄ om̄s scriptura sacra
euangl̄m̄ dici possit. istud
prop̄t dignitatē d̄nice p̄di-
cationis sibi quasi p̄prium
defendit hoc nom̄. Dicen-
te d̄no. p̄dicabitur hoc eu-
angl̄m̄ regni in uniuerso
orbe. Ioh̄s hebraice. grece
sothir. Latine saluator d̄r.
Et quāquā multi hoc noīe
dicti sint. s̄no tantū n̄ offi-
tio. nuncupatiue. n̄ cētia-
liter. Legit̄ quidem in p̄figu-
ratione istius ueri ih̄u suc-
cessor moysi hoc noīe nun-
cupatus. q̄ diuiso iordane
populo d̄ni aditū t̄re re-

Tav. 40

Altro esempio di
Carolina di
Brescia

...iendā uirginē
...ic itaq; cū pp̄t
...testimoniū ih̄u
...o in pathmos
...ēt. illic ab eodē
...re ostensa de
...iē in p̄ncipio
...ro geneleos
...e p̄ncipium
...etiā in corru
...uirginē ina
...retur dicens.
...iniciū et finis.
...iens supuenis
...ffioīs de cor
...in epheso di
...lit in defossū
...ū. oratione

...itē dicitur
A Explicē p̄fatio. Incipit
p̄ocalypsis argumētū.
iohis tot h̄t sac̄m̄ta.
quot ūba. Parū dixi. et pro
merito uoluminis. laus oīs
inferior est. In uerb̄ singul.
multiplices latent intelli
gentie. Incip̄. lib. apocalips̄.

APOCALIPSIS
IH̄U XPI.

quam d̄s palā dedit facere
seruis suis. que oportet fi